

Ropkamõisa pargi sügavuses on (kui seatapukisa ja hais välja arvata) üsna õdus olemine lasteajalastel ja viendat aastat juba ka 8. kooli 6-aastaste klassidel. Tänavusest õppeaastast pakub maja peavarju veel ühele koolile ja see on sündmus, mille kaja ulatub Euroopasse: siin hakkas tegutsema esimene steiner-ehk waldorf- ehk

vabakool

Eestis ja üldse siinpool impeeriumi piiri.

«Tere hommikust, õpetaja Sulev!» alustavad kell 9 oma päeva 34 keskmiselt seitsmeaastast jõnglast, kes ei tea midagi hr. Rudolf Steinertist. Nende autoriteet on klassiõpetaja Sulev Ojap. Iga päev tervitab Tartu ainus meessoost I klassi õpetaja kättpidi läbi kõik oma kasvandikud. Vaatab seejuures silma, astub lapsega kontakti.

Tund algab. Sada kakskümmend minutit järjest tegeldakse ühe põhiteemaga — siiski laps ei väsi, sest õpib tema hing, mitte ainult pea. Kell 11 on tund läbi ja praegu septembrikuus on läbi ka koolipäev. Oktoobrist asuvad ametisse õpetajad Pille Mõtus, Anneli Kuusk, Virgi Ojap ja Mairi Männamaa ning lisanduvad õppeainetena inglise ja vene keel, usuõpetus, muusika, liikumine ja käsitöö. Need tunnid on pikkuselt 45-minutised ja hakkavad järgnema põhitunnile.

Õpetaja Laur... vabandust, õpetaja Sulev ikka, on rahulik ja endassevaatav. «Waldorf-, või nagu soomlaste mõjul meil rohkem tuntakse, steinerpedagoogika ei ole miski, mida saab korra ära vaadata ja kodus järele teha. See põhineb teadmistel inimese arengust. Opetan seda, mida laps oma arenguastmel vajab.

Muidugi ei saa päriselt mõelda ühiskonna vajadustest. Näiteks kirjutama õppimist lapse loomus ei nõuaks. Vanasti anti ju teadmisi edasi suuliselt. Täht kui häälikut tähistav märk on abstraktne, häälikust eraldi seisev ja lapsele võõrastav. Et last abistada, loome abstraktsioonist kujundi. Me võtame hääliku, vaatame, mis tal sees on, mis-sugune tähepilt võiks seda häälikut kujutada: T on midagi tugevat, rasket... Toome abiks muinasjutu, joonistame selle läbi. Isegi kui laps kooli tulles juba oskab lugeda, elab ta tunnis tehtavat läbi kui tarkust.»

Steinerpedagoogika ei ole Eestis päris võõras sõna ja seotub mõistega LAPSE-KESKSUS. Kuid lapsekeskseid õpetamisviise on Eestis viimasel aastal, eriti algklassides rakendatud mitmeid. Meil on ju oma Johannes Käsi üldõpetuspõhimõtted. Iga õpetaja on saanud vabaduse kasutada tunnis kuuke- või mõmmiaabit-sat, noope või tähti, hindeid või kommituutut. Steinerkool on siiski

omaette mõiste.

Kool, mis kujundab vaba isiksust — pole ime et sellised teooriad Hitleri ja Stalini riikides põlu all olid.

Esimene waldorfkool loodi 1919 Stuttgardis Rudolf Steinert abiga. Mõtte algatasid kohalik Waldorf-Astoria sigaretivabrikua naistöölisel, kes eneseharimiskursustel jõudsid küsimusele: miks pidime nii paljut teada saama alles täiskasvanuna? Oma lastele soovisid nad anda kohe tervikliku maailmapildi, nagu ju meiega. Use kooli aluseks sai antroposofia: õpetus, mis näeb inimest kui Jumala loomingut ühenduses loodusega. Õpetaja selles koolis abistab last tema ainulisel arenguteel, tundes aukartust lapse vaimse vabaduse ees, mida ta ei tohi kahjustada, vaid mille peab juh-tima täiusele.

Õpetaja arvestab, et laps areneb astmeliselt. Kuni hammaste tulekuni juhindub ta peamiselt aistingutest. Tema tegevuse sisuks on matkimine, mistõttu koolieelne õpetus

Muinasjutte tuleb võtta tõsiselt

STEINERKOOI ESIMESED PÄEVAD

peab põhinema jälgendamisel ja mängul. Igasugune intellektuaalne õpetus on varases eas loomuvastane.

Jäähvahvad suus, võib alata õpingutega, kuid alguses ikka veel mitte abstraktsioonide ja mõistete, vaid kujutlus-piltide abil. Laps ei pea kõigest mitte ainult aru saama,

list mõttelaadi nimetan ma primitiivseks intelligentsuseks. Meie ütleme, et iga asja sees olgu KULTUUR. Ka ema kõne kodus ei tohi olla pudikeelne, vaid ilusate lausetega. Ta hoidku end lapsest ikka sam-mu võrra eespool, sest laps õpib ju matkides!»

Kaheksa aastat kooli ala-

vaid võima tunnetega LÄBI ELADA. Aabitsaks, õpikuks ja töövihikuks on õpetaja räagitavad muinasjutud, jutustused, legendid, luule. Kuivõrd indiviidi arengu etapid vastavad inimkonna eri kultuuriperioodidele, jõutakse nii märkamatu maailmakultuuri juurde.

Et saksa steinerkooli programme Eesti konteksti sobitada, on oma tänuväärset abi pakkunud Saksamaa eestlanast vabakooliõpetaja Tiit Bläsi-Käo. Sünnilt saarlane, eestikeelse hariduse saanud põgenikelaagri algkoolis, õppinud arhitekt. Tema jõudis steinerkoolini oma laste kaudu, kes käisid Karlsruhe steinerlasteaias. Pannud käed külge lasteaija põhjal kooli loomisel, tegi pr. Bläsi läbi ka riikliku pedagoogilise väljaõppe ja steinerkooli seminari Stuttgardis ning nüüd on ta 12 aastat töötanud vabakoolis. Selle õppeaasta on ta valmis veetma Eestis, et siin tekkivaid koole jaluale aidata.

«Saanel abiks, et üle vaadata meie tohutut rahvaluule-varamut selle pilguks, mis on lapsele mingil arenguastmel vastuvõetav. Kalevipoeg ei sobi I klassi, ta peaks jääma IV klassi ja nii edasi. Paljud muinasjutud on muidugi ülemaailmsed. Ainult meile on alati tähtis originaaltekst, mitte mugandus. Vendade Grimmide algupäraseid muinasjutte on Saksamaalgi raske leida! Neid tänapäevastatakse, lihtsustatakse. Lapsele tahetakse kõike kuidagi labasemaks teha. Sel-

astet, kus õppeplaani vastab lapse ärkavale teadvusele iseenest ja ümbritsevast maailmast, avavad tema vaimsed võimed ja loovad vastuvõtliku pinnase pingeliseks õppetööks nelja-aastasest ülaastmes. Nii et selleks ajaks, kui riigikooli õpilane jõuab tühimuse ja kooliväsimiseni, saavutab vabakooli õppur erakordselt suure vaimse tööviime ja tunnetushuvi, ka on ta oma töös väga iseseisev.»

Ülaastmes õpitakse edasi nagu heas gümnaasiumis. Punkti paneb lõputöö, milles vastavalt õpilase huvidele võib olla midagi praktilist koos töökirjeldusega, uuri-muslikku või esseelaadset. Soovi korral võib jätkata veel XIII, stüvakklassis, mis valmistab ette kõrgkooliks.

Steinerkoolist rääkides ei saa mööda õpilaste suhetest LOODUSEGA. Inimene saab olla terviklik vaid siis, kui ta teadvustab end looduse osana. Ka algastme loodusõpetus algab õpetusega inimesest. Kui võimalik, kuulub steinerkooli juurde nn. biodünaamiline talu, kus töötamine aitab saavutada vajalikku vaimset tasakaalu. Samal eesmärgil on palju käsitöötunde.

Vajalikuks peetakse KOLLEKTIIVI. Kui tavakool on iga õpilase isiksusele jõudmiseks hakanud idealiseerima väikesi klasse, siis siin peetakse 40 klassiõde-venda rikkuseks, eri inimestüüpide galeriiks, keda kooliaja kestel õpitakse tundma ja arvestama.

See pole lihtsalt kool,

see on mõtteviis.

Veel enam, antroposofia on elamisviis, ütleb TÜ pedagoogikateadlane Sirje Priimägi, kes vabakooli ideest ära võluti juba mõned aastad tagasi ja nüüd seda teooriat toetab. 1. septembri avaaktusel tunnetas juhuküla lineeri erilist ühtekuuluvustunnet, mis liitis lapsevanemaid ja nende edu soovima tulnud inimesi.

«Nad tegid kõik ise,» kiitis lastepäevakodu juhataja Margot Elmet. «Lasteaia pedagoogid on päris põnevil. Kui 8. kooli mudilaste õpetajale oleme haiguse korral ikka oma perest asendaja leidnud, siis selle klassiga me küll midagi teha ei oskaks.»

Lihakombinaadi lastepäevakodus on ruumi veel tuleva aasta I klassile ja kui soovi, ka eelklassile. Muidugi on see ajutine lahendus, sest kool, mille tugevus on ühistundes, vajab ikka OMA MAJA.

Kultuurinõunik Linnar Priimägi vaatas aktuseelvest tõsisel pilgul ja sõnastas mõtted, mis võiksid liigset õhinat juhutada. «Kangelastegusid on meie maal üsna kerge teha peaaegu iga uue asja elluviimine on kangelaslik. Kuid ükski kangelastegu ei ole õigustatud iseenest, vaid ainult siis, kui seda saadab teost palju kestmam

vastutus

tuleviku ees.»

Alternatiivsus on moes. Harjumus on aga tugevasti veres. Võib juhtuda, et nii mõnigi ema-vanaema hakkab paari kuu möödudes muretsema: laps ei õpi koolis midagi! Või hakkavad tuttavad pärima: miks ta seal koolis käib, on tal midagi viga, et «päris» koolis hakkama ei saa? Või muretseb pere, et «vaba» kooli nimes tähendab nõ. vabakasvatust, distsipliinitust. Praegu ei ole veel garantiid, et vanemate mõttekaasus jääb kindlaks. Vabakool on aga tugev siis, kui ta põhineb lapsevanemate teadlikul ja kindlal soovil last Steinerti moodi koolitada.

Välise garantii annab esialgu pr. Tiit Bläsi. Esmane on õpetajate hea koolitus. Õpetaja Sulev sai väljaõppe Stuttgardi lähedal Engelbergis. Samas ootab aastane õpe tuleva aasta I klassi õpetajat. Järgmised õpetajad võivad tudeerida 2 aastat Hamburgis ja 3 aastat Soomes Snellmanni Kõrkeakoolis. Ent olgugi steinerkool materiaalselt vähenõudlik ja osalt finantseeritav õppemaksust, jõuab kuitahes kõva vaimuga inimesel ükskord kätte piir, kus oludest enam mööda vaadata ei saa. Seda tõdes pr. Bläsi, kui oli Eestimaa loengut pidades proovinud tagajärjetult tahvlit ja kriiti kasutada.

Tiit Bläsi: «Palju on olnud sellest, kuidas hakkab teise suhtuma valitsus. Meil Saksamaal on tulnud küllalt valitsusega võidelda. Läänes dikteerib haridusprogrammi majandus. Põhimõtteliselt peaks riik finantseerima kõiki koole võrd-selt, aga ta ei tee seda mitte igal pool. Seega võib juhtuda, et vanemad ei jõua ise oma kooli ära majandada.

Usun väga inimestesse, kes moodustavad vabakooli seltsi tuumiku ja minu salasoo on, et me just Eestis saame tõetada alternatiivse hariduse võimalikkust. Kooli ajalugu algas kiriku rüpes. Kui kool läks üle riigi kätte, siis oli see aja nõue. Kuhu viib areng nüüd? Kõikjal maailmas on vastuseis riiklikele programmidele ja iga riigikooli õpetaja, kel on veel terve hing sees ja silm last näha, oigab nende programmide all.

Olen veendunud, et haridus peab leidma enesele uue tee. Need inimesed, kes lastega tööd teevad, peavad ise otsustama, kuidas nad teevad. See nõuab neilt muidugi väga kõrget ametietikat, alalist enesearendamist, armastust lapse vastu ja vastutustunnet tema ees.»

ANU JÕESAAR
Ain Prousi foto